

להזרזת נתן

גליון ע"ט (שנה ב') ♦ פרשת במדבר ♦ חודש אייר שנת תשפ"ג

שיח נתן

פנינים מספר
"שיחות מלוא מלכה"

הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע - כ"ט אייר

רבינו היה ידוע שחזיק לעצמו את עמוד גמילות חסדים לקיימו בכל נפשו ובכל מאודו. מספרים שפעם נפגש רבינו עם הגה"ק רבי שלמה קלוגר זי"ע שהיה מגדולי הפוסקים בדורו, ואמר לו דמצינו בפסוק (וי י. יח) ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא' עליון וגו'. ואמר רבינו להגרש"ק שמלכי צדק הרי היה שם בן נח, שהיה עוסק בתורה תמיד, שהרי מצינו שיעקב אבינו למד אצלו י"ד שנה, ואברהם אבינו הרי היה עמוד הגמילות חסדים והיה מוכנס אורחים גדול, ובשעה שנפגשו שני הצדיקים מלכי צדק ואברהם אבינו למד כל אחד ממידותיו של השני, ומלכי צדק למד מאברהם אבינו את מידת הגמ"ח, ואברהם אבינו למד ממלכי צדק את ענין לימוד התורה"ק. וזה שנאמר, "ומלכי צדק הוציא" מאברהם אבינו את המידה של "לחם ויין" שצריך להכניס אורחים, "והוא" ואילו אברהם אבינו למד ממלכי צדק "כהן לא' עליון", שצריך לשבת וללמוד תורה, ורצה רבינו לרמוז בזה, שהוא הרי ידוע במידת הצדקה שהוא רגיל בה, ואילו הגרש"ק היה ידוע בלימוד התורה ובגאונות האדירה, וזה ביקש לרמוז לו באותה שעה, שעכשיו בשעה שהם נפגשים ביניהם, הרי הם בבחינת אברהם אבינו ומלכי צדק באותה שעה, וכל אחד צריך ללמוד מחבירו את מידותיו המיוחדות שהוא ניהון בהם.

ובאמת שאין סתירה בין שניהם, וכבר אמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. ועל עמוד אחד בלבד אין העולם יכול לעמוד ולהתקיים אפילו שעה אחת, ואם ישנם בעולם כל השלשה עמודים אז יכול העולם להתקיים, ולכן הקב"ה מועמיד בכל דור ודור כל מיני סוגים של צדיקים, חלק מהם יושבים כל היום ועוסקים בתורה רמשה וצפרא. חלק מהם מתפללים שעות ארוכות וגומרים ספר תהלים בכל יום ועוד עוסקים בכל מיני ענינים המשתייכים לעמוד העבודה, וחלק מהם עוסקים בצדקה כל היום ומכתמים רגליהם לחזר על הפתחים עבור עניי ישראל, ואי אפשר לומר שצדיק זה גדול יותר מצדיק זה, משום שכל הצדיקים האלו הם עמודי העולם, וכמו שאמרו חז"ל (יומא לה) ראה הקב"ה שצדיקים מועטין עמד ושיתן בכל דור ודור, שהקב"ה שותל צדיקים בכל דור ודור, וכל אחד מהם עוסק בעמוד אחר שהעולם מתקיים ועומד עליו, וכך מתקיים העולם.

ומשמיה זוקניו רבינו עקיבא איגר זי"ע נאמר לפרש מאמרם ז"ל (תענית לא). עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר (ישעיה כה, ט) ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ווישיענו ע"כ. והכוונה, דכל צדיק יש לו דרך אחרת בעבודת השי"ת, זה עוסק בעיקר בתורה, וזה עוסק בעיקר בעבודת התפילה, וזה עוסק ביותר בגמילות חסדים, ובזמן הזה נדמה כאילו הצדיקים חלוקים זה מזה בעבודת השי"ת ולא ראי זה כראי זה, אבל לעתיד לבוא יתגלה שכולם התכוונו לשם שמים והכל עולה למקום אחד. והיינו עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים כי במחול כל אחד עומד במקום אחר אבל כולם מכוונים לנקודה האמצעית, וע"כ אע"ג שכל צדיק עומד במקום המיוחד לו לפי דרכו בקודש, מכל מקום כל אחד מראה באצבעו ואומר הנה אלקינו זה קוינו לו, שכל אחד מראה באצבעו שכולם התכוונו לנקודה האמצעית היינו

תורת נתן

פנינים מספרי "להורות נתן"

המוכנים להתעסק בצרכי ציבור מכוונים 'קראי העדה'

אָלָה קְרוּאֵי הַעֲדָה (א, טז).

פירש"י הנקראים לכל דבר חשיבות שבעדה. ומה שנקראים דוקא אלו לכל דבר של חשיבות, היינו משום שהם מוכנים להתעסק בצרכי הציבור ונענים לכל קריאה, ולפי"ז יתפרש "הנקראים" ר"ל שעומדים הכן להקרא בכל שעה שצריכים להם.

הטעם דשבט יהודה היה הגדול ביותר במספר השבטים

בְּקִנְיָהֶם לְמִשְׁהַ יְהוּדָה אֲרֻכָּה וְשָׁבְעִים אֲלָף (א, כז). הטעם דשבט יהודה היה הגדול ביותר במספר השבטים, י"ל על פי מה שכתב הרמב"ן (להלן ג, יז) הטעם דשבט לוי היה מספרם הקטן ביותר משום שהם לא היו בשעבוד מצרים, וע"כ נתרבו רק לפי דרך הטבע, אבל ישראל שנשתעבדו נתקיים בהם כאשר יענו אותן כן ירבה וכן פירוש נתרבו שלא כדרך הטבע עיי"ש. הרי דריבוי הילדים היה לפי ריבוי העניו.

והנה פרעה ידע שיהודה עתיד להוליד מלכות ישראל, ואת יהודה שלח יעקב לפניו להורות להקים בית תלמוד, וע"כ התכוונו המצרים לענות את שבט יהודה יותר משאר שבטים. ויתכן דעל כן נקראים עם ישראל ע"ש יהודי כי יהודה הוא שטנא דפרעה שהוא מלכות, וע"כ נתרבה שבט יהודה יותר משאר שבטים כי עניוים היה יותר משאר.

הטעם שנמנו שבט לוי לחוד

אֵךְ אֶת מִשְׁהַ לְוִי לֹא תִקְדֹּךְ וְאֶת רֵאשִׁים לֹא תִשָּׂא בְּיָדְךָ וְשָׂרָאֵל (א, טט). פירש"י כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו.

וצריך ביאור אמאי לא יכללו במנין כל ישראל.

וי"ל דהנה מנין ישראל פירש"י לעיל שהוא בשביל חיבתו, ויש לפרש עפ"י דאיתא שאומות העולם מונין את ישראל דכתיב אחרי רבים להטות נמצא שישראל שהם המעט מן העמים בטלים ברוב, אולם קי"ל (ביצה ג) דדבר שבמנין לא בטל, וע"כ מונה הקב"ה את ישראל כל שעה מתוך חיבתו שלא יבטלו בין האומות.

אולם הלויים לא הצריכו לזה, שהם דבקים בהשי"ת תמיד, ולכן נקראים לויים שהם נלויים אל השי"ת כענין הכתוב (בראשית כ"ט ל"ד) הפעם ילוח אלי אישי, ועל הדבקים בהשי"ת נאמר (דברים ד' ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם

חיים כולכם היום, וקי"ל (טשו"ע י"ד ס' ק"י) דבעל חי אינו בטל, וא"כ לויים אף אם לא יימנו מ"מ אינם בטלים כיון שהם דבקים וחיים. ומה שנמנו מבין חודש אינו דומה כלל למנונים של כל ישראל, כי מנין הלויים לא בא להצילם מביטול בין האומות, וע"כ ציוה השי"ת שלא למנותם יחד עם כל ישראל להורות שענין מנינם אינו דומה.

איך נחשבו בני אהרן לתולדותיו והרי עדיין לא למד עמם

וְאֵלֶּה תְּלוּדֹת אֶהְרֹן וּמִשְׁהַ קְיֹום דְּבָרְ הוּ' אֶת מִשְׁהַ בְּהַר סִינַי (ג, א). פירש"י ואינו מזכיר אלא בני אהרן, ונקראו תולדות משה לפי שלמדן תורה, מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, ביום דבר ה' את משה נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה.

צ"ב דבשעה שדיבר עם הגבורה עדיין לא למד עמם ואמאי נעשו אז תולדותיו.

וי"ל עפ"י אמרם (אבות פ"ד מ"ה) הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, ונמצא דלכן זכה משה ללמד את בני אהרן משום שבשעה שלמד מפי הגבורה התכוין ללמוד על מנת ללמד, נמצא דבשעה ששמע מפי הגבורה אז נעשה מוכן ללמוד עם בני אהרן ואז נעשו תולדותיו, דמחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.

גם י"ל דלכאורה יפלא אמאי לא למד אהרן בעצמו עם בניו לקיים בעצמו ושנתנם לבניו. אך נראה כי אהרן רצה שבניו ילמדו מפי הרב הדומה למלאך ה', כי משה למד תורה מפיו של הקב"ה, לכן רצה שבניו ילמדו דוקא ממשה שהוא כלי ראשון לקבלת התורה. נמצא דביום דבר ה' את משה שלמד מפי הגבורה אז קיבל המעלה שבעתיד ילמד עם בני אהרן, וע"כ נקראו כבר על שמו.

אולם בקרא נאמר (מלאכי ב, ז) כִּי שִׁפְתַי כֶּהֱן וְשִׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׂוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱלֹהִים הוּא, ר"ל כי גם לאהרן בעצמו היתה המעלה לשמוע תורה מפיו של הקב"ה, והיינו כי שפתי כהן הוא אהרן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו דייקא, כי גם הוא מלאך ה' צב' הוא השומע תורה מפיו של הקב"ה, אלא שמרוב ענותנותו נתן בניו למשה ללמוד כי חשב מעלת משה גדולה ממעלת עצמו. (לשבת קודש פרשת במדבר שנת תשפ"ה לפ"ק, בביהמ"ס הגדול דקריית גאון, טרם שנתקבלתי לרב קהלא קדישא זו בעזה"י).

דבר בעתו

טעם למנוגהו של מרנא החתם סופר להתענות בער"ח סיון

רבינו החתם סופר ז"ל נהג בערב ראש חודש סיון להתענות יחד עם בני ישיבתו ולקרוא ויחל בבית מדרשו, ויסודו מהא דכתיב (יתרו י"ט א-ב) בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידיים ויבואו מדבר סיני, ופירש רש"י, הקיש נסיעתן מרפידיים לביאתן למדבר סיני, מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידיים בתשובה. הרי שבערב ראש חודש סיון עשו תשובה (כן כתב בהגהות שער יוסף שבגליון ס' חתם סופר ט"ז פרשת במדבר עמוד ח"י). וגם השל"ה ז"ל חיבר תפלה לאומרה בערב ראש חודש סיון, ומשום שהוא זמן חשוב מאוד.

יום טוב שחל להיות בערב שבת אם חייב בשלשה לחמים למשנה

א בשו"ת בנין שלמה להגר"ש הכהן ז"ל מוילנא (סי' י"ט) כ' וז"ל, שמעתי מפי מור אחי הגאון זצ"ל, ששמע מפי הרב הגאון האמיתי שלשלת היוחסין וכו' מו"ה יחזקאל סג"ל לנדא זצ"ל שהיה ראב"ד בפ"ק, שהתעורר בתמימה גדולה על מה דלא אשתמיט בשום דוכתא בדברי הפוסקים ז"ל ובשו"ע, דביו"ט שחל להיות בערב שבת או שחל במוצאי שבת צריך להניח שלשה לחמים על השולחן, דלכאורה כיון דעיקר הטעם שצריך להניח לחם משנה בשבת ויו"ט הוא משום זכר למן דבערב שבת וערב יום טוב ירד לחם משנה שני עומר לאחד, וא"כ ביום טוב שחל בערב שבת או שחל לאחר שבת דהוצרך לירד אז על שלשה ימים, היה צריך לכאורה להניח על השולחן ג"כ שלשה לחמים כדי שיהיה זכר למן שירד אז שלשה עומרים לאחד, ולא אמר תירוץ לזה. וגם בעיני מור אחי ז"ל היה הדבר מתמימה מאוד דאמאי לא דברו האחרונים מזה, וגם הוא ז"ל לא אמר שום ישוב לגודל התמימה הלזו עכ"ל. והגאון ז"ל האריך ביישוב התמימה.

ב ובעיני לא הבנתי מה התימה בזה, דנראה פשוט דלקיחת לחם משנה אינו לזכר מספר העומרים שירדו בערב שבת, דמה מעוליותא איכא בזה, הלא לא הרויחו בזה כלום, דבמקום חלק המן שהיה להם לירד ביום השבת ירד להם אותו חלק בערב שבת. ועוד דכל ענין ירידת המן היה נס ואין נס יותר בירידת לחם משנה ביום הששי, דלגבי נס מה נפק"מ אם יורד לחם אחד או שנים, ולכן אין מקום לעשות זכר לירידת לחם משנה ביום ששי. אבל עיקר מצוות לחם משנה הוא כדי לזכור מעלת השבת שלכבודה לא ירד המן בשבת אבל ירד ביום הששי לחם משנה. ומהאי טעמא אין מניחים על השולחן לחם משנה ביום ששי ואף על גב שירידת לחם המשנה היתה ביום הששי, ואין מניחין אלא בשבת, מכיון שעיקר המצוה הוא לזכור את מעלת השבת שלכבודה ירד הלחם ביום מוקדם. וכמו כן מניחין לחם משנה ביום טוב כדי לזכור את מעלת היו"ט שלא ירד בו המן אלא ביום קודם ירד מנת לחמו לכבודו. ולכן גם ביום טוב שחל להיות בערב שבת סגי ליקח שני לחמים, שהרי לכבוד יום טוב לא ירדו אלא שני לחמים, ומה טעם ליקח שלשה לחמים, והזכר על העומר השלישי שירד ביום טוב שחל בערב שבת עושין בשבת כשמניחים שני לחמים בשבת, והוא הדין והוא הטעם ביום טוב שחל במוצ"ש, וא"ש.

(שו"ת להורות נתן - חלק ג סימן יא)

המשך "דבר בעתו"

ונראה שיש עוד טעם לתענית בערב ראש חודש סיון, וכמו שכתב בשו"ת חתם סופר ז"ל (או"ח סי' קנ"ט) לענין ימי הספירה וז"ל "והנה הוא אבל גדול ליהודים ובפרט בארצות אשכנז שמחמירים בשבת שלפני שבועות כמו שבת שלפני ט' באב כי היה הריגת הקהלות בגזרת תנ"ו ר"ל". ובס' סדר הדורות (שנת ד"א תתנ"ו) כתב, דבאותה שנה הלכו הנוצרים במלחמה על ירושלים ונהרגו ונשחטו על קידוש השם רבבות מישראל (ולגירסא אחת ה' אלפים), וזה היה בין חודש אייר לחודש אב עיין שם.

והטעם שדוקא בימים שלפני חג השבועות היו הגזרות על ישראל, יש לומר על פי [מה] שאמרו חכמינו ז"ל (שבת פט.) מאי הר סיני, שירדה שנה לעכו"ם עליו, ופירש רש"י, שלא קבלו בו התורה, וכן הוא במדרש רבה (במדבר רבה פ"א ח"ט) שהושנאו אומות העולם על שלא קבלו את התורה.

אולם יש לפרש גם מה שאמרו שירדה שנה לעכו"ם עליו, שעל ידי שישאל קבלו את התורה בהר סיני ירדה שנה על ישראל מצד העכו"ם, שהעכו"ם שונאים לישראל בגלל קבלת התורה, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל, אין שנהא כשנאת הדת. וכעין זה באגרת תימן להרמב"ם ז"ל. וכיון שקבלת התורה גרמה שהאומות שונאות את ישראל, לכן דוקא בימי הספירה שהם ימים של הכנה לקבלת תורה היו גזרות רבות על ישראל, כי קבלת התורה מעוררת את שנאתם לישראל.

ומהמנהג הגזרות נוהגין בימים אלו אבלות, ואף שבאמת היו צריכין להיות ימי שמחה שהם ימים של הכנה לקבלת התורה, ועל כן נוהגין לומר אב הרחמים אף בשבת שמברכין חודש סיון. ובס' תקנות ופסקים להגאון רבי עקיבא איגר ז"ל (עמוד ס"ו) כתב דאף כשיש חתן בשבעת ימי המשתה אומרים אב הרחמים בימי הספירה. ובימים הקדמונים קראו לשבת שלפני חג השבועות שבת שחורה, וכמו שכתב החתם סופר הנ"ל דבשבת שלפני שבועות נהגו כמו בשבת שלפני תשעה באב. והשי"ת יתפוך ימים אלה לששון ולשמחה לישועה ולנחמה.

(מוצ"ש"ק מברכין סיון שנת תשנ"ו)

תחילת ההכנה למתן תורה בראש חודש

מצינו בקרא (יתרו י"ט ט"ו) היו נכונים לשלשת ימים, אלמא דסגי הכנה של שלשה ימים לפני מתן תורה.

אולם באמת התחלת ההכנה היתה בראש חודש סיון, כדכתיב (שם י"ט א-ב) בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידיים ויבואו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר. ופירש רש"י, ביום הזה בראש חודש, לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שהיה דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו. והנה אז נתאספו כל ישראל, וכנאמר ויחן שם ישראל, ופירש רש"י כאיש אחד בלב אחד. אלמא דבראש חודש סיון התאספו יחד כל ישראל כאיש אחד, ועל ידי זה זכו לקבלת התורה.

כי על ידי שמתאספין לשמוע דברי תורה נעשין כל ישראל כאחד, וכאמרם ז"ל (פסחים נו.) בקש יעקב לגלות הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, אמר שמא חס ושלום יש פסול במיטתי, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. הרי דרך על ידי קבלת עול מלכות שמים שהוא על ידי תורה, נמצאים ישראל בלב אחד.

פניני להורות נתן - סיון

המשך "שיח נתן" מעמוד הקודם

שמכוונים לשם שמים להקב"ה, עכ"ד.

ליהודים היתה עורה בע'

מספרים שהיה פעם יהודי אחד שהגיע לרבינו ומסחרו היה בעיבוד עורות, והוזלו המחירים של העורות והיה לו הפסד גדול, ובא לשפוך מר שיחו לפני רבינו שיברכהו בברכה נאמנה שתרום קרנו בכבוד כבתחילה, אמר לו רבינו שאין לו מה לדאוג כלל והעורות יתייקרו במהרה, והמליץ על כך הכתוב "ליהודים היתה אורה", יהודים יש להם עורות, ושמחה וששון" צריכים להיות בשמחה, אבל לכאורה איך יתכן להיות בשמחה אם העורות הוזלו, אלא "וייקר", העורות יתייקרו במהרה ממש, וכך הוה שהעורות התייקרו וראה ברכה בפרי עמלו, ולכאורה יש לשאול איך שייך לדרוש כך בפסוק הרי כאן כתוב אורה באל"ף ועורות כותבים בעי"ן. אמנם יש לומר דאיתא במדרש (בר"י פ"כ ס"ב) בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות עור באל"ף, חזינו דלר"מ היה הכח והממשלה להפך אות עי"ן לאות אל"ף, כמו"כ היה בכוחו להפך אות אל"ף לאות עי"ן, וכנראה שרבינו שהיה נקרא רבי מאיר היה ניצוץ מנשמתו של התנא האלקי רבי מאיר בעל הנס, והיה בכחו לעת הצורך לקרוא אורה בעי"ן.

פגישתו עם בעל השואל ומשיב

מספרים שפעם נכנס הגאון המפורסם רבי יוסף שאול נאטנזאן זי"ע אצל הרה"ק מפרמישלאן זי"ע, ומצאו שהוא מסתובב בחדרו אנה ואנה ללא שום ספר פתוח לפניו, ורבי יוסף שאול השתומם לראות מראה זה, שצדיק כמותו יושב ללא ספר פתוח.

הרה"ק מפרמישלאן תפס מחשבתו ואמר לו שברצונו לשאול שאלה, דהנה בש"ס ברכות (ט.) אמרו, אם ראת תלמיד חכם שעבר עבירה אל תהרהר אחריו שמא עשה תשובה, ופריך שמא סלקא דעתך, אלא ודאי עשה תשובה. וקשה איזה עבירה יכול התלמיד חכם לעבור, הרי הוא עוסק בתורה כל היום, ואם אינו עוסק בתורה כל היום, אז אינו תלמיד חכם. אלא על כרחך צריכים לומר, שהעבירה היא שמסתובב בחדרו אנה ואנה ויושב ללמוד, ועל זה באו חז"ל ואמרו "אל תהרהר אחריו", דשמא מה שהוא מסתובב בחדרו ואינו לומד, זה משום שהוא עושה תשובה בעת ההוא, ועל זה הקשו "שמא סלקא דעתך", ומשני "ודאי עשה תשובה", שבדאי עושה באותה שעה תשובה, והתלמיד חכם אינם מסתובבים סתם בחדרם, אלא עושים באותה שעה תשובה בטרם ישוב ללמוד, שלא יהיו בבחינת הכותב (תהלים ט.) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי.

והרה"ק מפרמישלאן נתכוין להפיס את דעתו שלא יחשוב שהוא מסתובב סתם בחדרו באפס מעשה, רק ענינים טמירים נגזזים בזה. (מוצ"ש"ק מברכין סיון שנת תשנ"ט)